

संस्कृत

स्तोत्र

गजेन्द्र मोक्ष

६७८/ स्तो २९

(1)

श्रीगणेशायनमः॥ज्ञानानिकउवाच॥मयाहिदेवदेवस्यविष्णो
रमिततेजसः॥श्रुत्वाविभूतयःसर्वागदतस्तवसुप्रत॥१॥
यदिप्रसन्नोभगवाननुग्राह्योस्मिचायदि॥तदहंश्रोतुमिच्छा
मिच्छां दुःस्वप्ननाशनं॥२॥सन्नादिषुमहाभागदृश्यंतेयाःशु
भाःशुभाः॥फलानिचप्रयच्छंतितद्गुणान्यवभार्गव॥३॥तादृ
कूपुण्यपवित्रं च नृणामतिशुभप्रदं॥दुष्टस्वप्नोपशमनं तन्मे
विस्तरतो बह॥४॥शौनकउवाच॥इदमेवमहाभागपृष्ट्वांश्र

(2)

ग०
१३४

पितामहः॥भीष्मं धर्मभृतां श्रेष्ठं धर्मपुत्रो युधिष्ठिरः॥५॥
अद्य पुरुषमीशानं पुरुहते पुरातनं॥ऋतमेकाक्षरं ब्रह्मव्य-
क्ताव्यक्तं सनातनं॥६॥अंसश्चासञ्चयद्विभ्वं नित्यं सदसतः परं
परंपराणां परमं पुराणं परमव्ययं॥७॥मौगल्यमंगलं विष्णुं
वरुणं मनघं शुचिं॥नमस्कृत्य हृषीकेशं चराचरगुरुं हरिं॥
प्रवक्ष्यामि मतं पुण्यं कलकैपायनस्य च॥येनोक्तेन श्रुतेनापि
नश्यंते सर्वपातकं॥८॥नारायणसमो देवो न भूतो न भविष्यति

मो०

१३४

(2A)

एतेन सत्यवाक्येन सर्वार्थान् साधयाम्यहं ॥१०॥ किंतस्य बहुभि
र्मुनेत्रैः किंतस्य बहुभिर्व्रतैः ॥ नमो नारायणायेति मंत्रः सर्वार्थ
साधकः ॥११॥ यज्ञे बहुते परमत्युदारं यं दीपमध्ये सुतमात्म
वंतं ॥ पराशराद्रेधवतीं महर्षिस्तस्मै नमो ज्ञानतमो नुदाम
॥१२॥ नमो भगवते तस्मै व्यासायामितते जसे ॥ यस्य प्रसादाद्
क्ष्यामि नारायणकथामिमां ॥१३॥ वैशंपायनमासीनं पुरा
णां क्लिबिचेक्षणं ॥ इममर्थं सराजर्षिः पृष्टवान् जनमेजयः ॥१४॥

(3)

ग०
१३५

जनमेजयउवाच॥ किं जपन्मुच्यते पापा किं जपन्सुखमश्नुते
दुःस्वप्ननाशनं पुण्यं श्रोतुमिच्छामि मानद॥ १५॥ वैशंपायन
उवाच॥ एवमेव पुरा प्रश्नोष्टृत्वांस्ते पितामहः॥ नीष्मवैव्रती
नां श्रेष्ठं तच्चाहं कथयामिते॥ १६॥ देवव्रतं महाप्राज्ञं सर्वशास्त्र
विशारदं॥ विनयो नोपसंगम्य पर्युष्टद्युधिष्ठिरः॥ १७॥ युधि
ष्ठिरउवाच॥ दुःस्वप्नदर्शने घोरमवश्यं भरतर्षभ॥ प्रयतः किं न
वेज्जाप्यं विबुधः किमनुस्मरेत्॥ १८॥ यत्कुर्यान्नमस्कारं प्रातः

मो०

१३५

(3A)

रुत्थायमानवः॥ किंच ध्यायेच्च सततं किं पूज्यो वा भवेत्सदा १९
पितामहप्रसादेन बुद्धिभेदो भवेन्मम॥ तदहं श्रोतुमिच्छा
मिबूहिनावदतां वर॥ २०॥ भीष्मा उवाच॥ शृणुराजन्महाबाहो
कथयिष्ये हि गांतिकं॥ दुःस्वप्नदर्शनं जाप्यं यदा नित्यं समाहितः
२१॥ अत्राप्युदाहरंती मे मितिहासं पुरातनं॥ गजेंद्रमोक्षणं पु
ण्यं कुरुष्याद्विष्कर्मणः॥ २२॥ सर्वरत्नमयः श्रीमान्त्रिकूटो
नाम पर्वतः॥ सुतः पर्वतराजस्य सुमेरो भास्करकृतेः॥ २३॥

(५)

ग०
१३६

शिरोदज्जलविन्दुग्रैक्षौतामलशिलातलः॥उत्थितः सागरं
भीत्वा देवर्षिर्गणसेवितः॥२४॥ असरोमिः परिवृतः श्रीमत्प्र
श्रवणाकुलः॥गंधर्वैः किंनरैर्यक्षैः सिन्धुचारणपन्तगैः॥२५॥
मृगैः सिंहैर्गजैर्द्वैश्रवत्तगात्रो विराजते॥पुन्तागैः कर्णिका
रैश्च सुबिल्लैर्दिव्यपाटलैः॥२६॥ व्युतनिंबकदैवैश्च चंदनागस
चंपकैः॥शालैस्तालैस्तमालैश्च तरुभिश्चार्जुनैस्तथा॥२७॥
बकुलैः कुंदपुष्पैश्च सरत्नैर्दिव्यदारुभिः॥मंदारकुसुमैश्चानै

मो०

१३६

(4A)

परिजातैश्च सर्वशः ॥२८॥ एवं बह्विधा वृक्षैः सर्वतः समलं
कृतः ॥ नानाधातुं कितैः शृंगैः प्रस्रवत्थिः समंततः ॥२९॥ शो
भितोरुचिरप्रख्येस्त्रिभिर्विस्तीर्णसानुभिः ॥ मृगैश्चास्वामृगैः
सिंहैर्मर्तंगैश्च सरामदैः ॥३०॥ जीवजीवकसंघृष्टे च कोरशि
खिनादितं ॥ तस्यैकं कान्चनं शृंगं सेव्यते यदि वा करः ॥३१॥
नाना पुष्पसमाकीर्णं नानागंधैः समाकुलं ॥ द्वितीयं राजतेशृं
गं सेव्यते यन्निशाकरः ॥३२॥ पांडुरांबुदसंकाशं तुषारचयसंनिभं

(5)

ग०
१३४

वर्जं नीलवैडूर्यतेजोभिर्भासयन् नभः ॥३३॥ तृतीयं ब्रह्म
सदनं प्रहृष्टं शृंगमुत्तमं ॥ पद्मरागसमप्ररन्तारागण
समन्वितं ॥३४॥ नैतल्लतप्ताः पश्यन्ति न चृशं साननास्तिकाः
नातप्ततपसो लोके यच्च पापहृतो जनाः ॥३५॥ नानाराधि
तगोविंदा शैलं पश्यन्ति मानवाः ॥ तस्य सानुमतः पृष्ठे सरः
कांचनपंकजं ॥३६॥ कारं डवसमाकीर्णं राजहं सोपिशोभि
तं ॥ मत्तभ्रमरसंघृष्टं च कोरशिखिना दितं ॥३७॥ कमलोत्पल

मो०

१३७

(5A)

कल्हारः पुंडरीकोपशोभितं॥कुमुदैः शतपत्रैश्चकांचनैः
समलंकृतं॥३८॥पद्मैर्मरकतप्रख्यैः पुष्पैः कांचनसेनिभैः
गुल्मैः कीचकवेणुनांसमंतात्परिवारितं॥३९॥अत्यद्भुतंमहा
स्थानंविचित्रशिखराकुलं॥शतयोजनविस्तीर्णंदशयोजन
मायतं॥४०॥पंचयोजनमृध्वातंसरपुतत्रमाणतः॥हिमखं
डोदकंराजन्सुखादममृतोपमं॥४१॥त्रैलोक्यंदृष्टपूर्वंचयत्तत्स
रसमुत्तमं॥सुप्रसन्नंसरोदिव्यंदेवानामपिदुर्लभं॥४२॥खो

(6)

ग०
१३८

तेन दिगुणं प्रोक्तं शरयोरिव निर्मलं ॥ उपहाराय देवानां सि
धावर्जितपंकजं ॥ ४३ ॥ तस्मिन् सरसि दुष्णत्मा विरोधो तर्जला
शयः ॥ आसीद्गुहा गजेंद्राणां दुराधर्मो महाबलः ॥ ४४ ॥ अथ
दंतो ज्वलमुखः कदाचिद्गजयूथपः ॥ आजगाम नृपाक्रान्तः
करेण परिवारितः ॥ ४५ ॥ मदभ्रात्री जलाकांक्षी पादचारी वप
र्वतः ॥ वासश्चन्दनगन्धेन गजानैरावतोपमान् ॥ ४६ ॥ गजस्त्वं
जनसंकाशो महाचलितलोचनः ॥ नृषितः पानकामो यमव

मो

१३८

(6A)

र्णश्च तत्सरः ॥४७॥ पिबतस्तस्य ततो यं ग्राहश्च समपद्यते
सुलीनः पंकजवनेयूथमध्यगतः करी ॥४८॥ गृहीतस्तेन रौ
द्रेण ग्राहेणातिबलीयसा ॥ पश्यन्तीनां करेण नो क्रोशन्ती
नां सुदारुणं ॥४९॥ नीयते पंकजवने ग्राहेणाव्यक्तमूर्तिना
गजोत्थाकर्षते तीरं ग्राहश्चाकर्षते जलं ॥५०॥ तयोर्बुध्दम
हाघोरं दिव्यं वर्षसहस्रकं ॥ वारुणैः संयुतः पात्रौ निष्प्रयत्न
गतिरुतः ॥५१॥ वेष्ट्यमानः सघोरैस्तु पात्रौ नागौ दृढस्तथा

(७)

गजे०
१३९

विस्फूर्जितमहाशक्तिः विक्रोशंश्च महारवान् ॥५२॥ व्यथि
तः सन्निरुत्साहो गृहीतो घोरकर्मणा ॥ परमापदमापन्नो
मनसा चिंतयद्धरिं ॥५३॥ स तु नागवरः श्रीमान् नारायणप
रायणः ॥ तमेव शरणं देवं गतः सर्वलना तदा ॥५४॥ इकाग्रो नि
गृहीतात्मा विश्रुद्धेनांतरात्मना ॥ नैकजन्मांतराभ्यासात्
शक्तिमान् गरुडध्वजः ॥५५॥ नान्यं देवं महादेवात् पूजयामा
स केशवात् ॥ दिग्बाहुं सर्गमूर्ध्नि भूपादंगगनोदरं ॥५६॥

मो०

१३९

(6A)

आदित्यचंद्रनयनमनेतोविश्वतोमुखं॥भूतात्मानंचमे
घाभंशंखचक्रगदाधरं॥५७॥सहस्रशुभनागानिमादिदे
वमजंविभुं॥संगृह्यपुष्कराग्रेयकान्चनं कमलोत्तमं॥५८॥
निवेद्यमनसाध्यात्वापूजां कृत्वा जनाद्दने॥आपदिमोक्षा
यदिच्छन्गजस्तोत्रं मुदीरयेत्॥५९॥गजेंद्र उवाच ॐ नमो
मूलप्रकृतये अजिताय महात्मने॥अनाश्रिताय देवाय
निस्पृहाय नमो नमः॥६०॥नम आद्याय बीजाय आर्चयाय

(४)

गो
११०

प्रवर्तिने॥ अनेताय च नैकाय अव्यक्ताय नमोनमः॥ ६१॥
नमोगुल्फाय गूढाय गुणाय गुणधर्मिणे अतर्क्याय प्रमे
याय अतुलाय नमोनमः॥ ६२॥ नमः शिवाय शांताय निश्च
याय यशस्विने॥ सनातनाय पूर्वाय पुराणाय नमोनमः॥ ६३॥
नमोजगत्प्रतिष्ठाय गोविंदाय नमोनमः॥ नमो देवाधिदेवाय
स्वभावाय नमोनमः॥ ६४॥ नमोस्तु पद्मनाभाय सांख्ययो
गोप्त्राय च॥ विश्वेश्वराय देवाय शिवाय हरये नमः॥ ६५॥

मो०

१४०

(४॥)

नमोस्तुतस्मै देवाय निर्गुणाय गुणात्मने ॥ नारायणाय देवाय
देवानां पतये नमः ॥ ६६ ॥ नमो नमः कारणवामनाय नाराय
णायामितविक्रमाय ॥ श्रीगार्ड ० नक्रासिगदाधराय नमो
स्तुतस्मै पुरुषोत्तमाय ॥ ६७ ॥ गुह्याय वेदनिलयाय महोदरा
य सिंहाय दैत्यनिधनाय चतुर्भुजाय ॥ ब्रह्मेन्द्र रुद्र मुनिचार
ण संस्तुताय देवोत्तमाय वरदाय नमो न्युतोय ॥ ६८ ॥ नागेंद्र
भोगनाय नाशानसुप्रियाय गोक्षीरहेमभुक् नीलघनोपमाय

(९)

गजे०

१४९

पीतांबरायमधुकैटभनाशनायविश्वायचारुमुकुटाय
नमोक्षराय॥६९॥नामिप्रजानकमलासनसंस्तुतायक्षीरो
दकार्णवनिर्कृतयशोधराय॥नानाविविन्नमुकुटांगदभूष
णाययोगेश्वरायवरदायनमोवराय॥७०॥भक्तिप्रियायवर
दीप्तिमुखदर्शनायकुल्लारविंदविपुलायतलोचनाय॥देवेन्द्र
विभ्रममनोद्यतपौरुषाययोगेश्वरायवरदायनमोवराय
७१॥नारायणायनरलोकपरायणायकालायकालकर्म

मो०

१४९

(9A)

लायतलोचनाय॥रामायरावणविनाशकृतोद्यमायधीरा
यधीरतिलकायतलोचनाय॥७२॥पद्मासनायमणिकुंडल
भूषणायकंसातकायशुशुपालविनाशनाय॥गोवर्धनाय
सुरेशात्रुनिहंरनायदामोदरायवरदायनमोवराय॥७३॥
अस्त्रायनायत्रिदशायनायलोकैकनाशायहितात्मनाय
नारायणायार्तिविनाशनायमहावराहायनमस्करोमि॥७४॥
कूटस्थमव्यक्तमचिंत्यरूपंनारायणंकारणमादिदेवं॥युगांत

(१०)

ग०

१४२

शेषं पुरुषं पुराणं तं वा सुदेवं शरणं प्रपद्ये ॥ ७५ ॥ अदृश्यं
छेदने तमज्ज्यं महर्षयो ब्रह्म मयं सनातनं ॥ वदंति यं वै पुरु
षं पुरा तनं तं वा सुदेवं शरणं प्रपद्ये ॥ ७६ ॥ उत्तिष्ठ तस्तस्य ज
लोरु कुक्षे महावराहस्य मही विदार्य ॥ विधुन्वतो वेदमयं श
रीरं लोकांतरस्थं मुनयो वदंति ॥ ७७ ॥ योगेश्वरं चारुविचित्र
मौली ज्ञेयं समस्तं प्रकृतेः परस्तं ॥ क्षेत्रज्ञमात्मप्रभवं वरेण्यं
तं वा सुदेवं शरणं प्रपद्ये ॥ ७८ ॥ कार्यक्रियाकारणमप्रमेयं हिर

मो०

१४२

(10A)

प्यबाहुंवरपद्मनाभं॥महाबलंवेदनिधिंसुरोत्तमंतंवासुदे
वेशारणंप्रपद्ये॥७९॥किरीटकधूरमहारुनिष्कैर्मण्युत्तमालं
कृतसर्गपात्रं॥पीतांबरंकांचनभक्तिचितंमालाधरंकेद्रा
वमभ्युपैमि॥८०॥भवोद्भववेदविदांवरिष्ठंयोगात्मकंसारव्य
विदांगरिष्ठं॥आदित्यचंद्रानिवसुप्रभावंप्रभुंप्रपद्येऽनुत
मात्मवंतं॥८१॥यदक्षरंब्रह्मवदतिसर्वगंनिशाम्यमृत्योहि
मुखात्प्रमुच्यते॥तमीश्वरंयुक्तमनुत्तमैर्गुणैःसनातचलो

(10A)

प्यबाहुंवरपद्मनाभं॥महाबलंवेदनिधिंसुरोत्तमंतंवासुदे
वेशारणंप्रपद्ये॥७९॥किरीटकधूरमहारुनिष्कैर्मण्युत्तमालं
कृतसर्गपात्रं॥पीतांबरंकांचनभक्तिचितंमालाधरंकेद्रा
वमभ्युपैमि॥८०॥भवोद्भववेदविदांवरिष्ठंयोगात्मकंसारव्य
विदांगरिष्ठं॥आदित्यचंद्रानिवसुप्रभावंप्रभुंप्रपद्येऽनुत
मात्मवंतं॥८१॥यदक्षरंब्रह्मवदतिसर्वगंनिशाम्यमृत्योहि
मुखात्प्रमुच्यते॥तमीश्वरंयुक्तमनुत्तमैर्गुणैःसनातचलो

मूळ प्रत पाहण्यासाठी संपर्क

इतिहासाचार्य वि.का. राजवाडे संशोधन मंडळ, धुळे
राजवाडे पथ, गल्ली नं. १, धुळे-४२४००१ (महाराष्ट्र)
दूरध्वनी क्रमांक (०२५६२) २३३८४८
Email ID : rajwademandaldhule@gmail.com